

RICHTLIJN NR. 10

**MEMORANDUM INZAKE DE RICHTLIJN SYSTEEM VAN INTERNE CONTROLE
BIJ KREDIETINSTELLINGEN**

Richtlijnen zijn normen, waarvan de verwezenlijking naar het oordeel van de Centrale Bank van Suriname bij voortdurende voortdurende voortdurende voortdurende moet worden nagestreefd ter bevordering van de ontwikkeling van een gezond bank- en kredietwezen. Deze richtlijn maakt onderdeel uit van een stelsel van richtlijnen dat betrekking heeft op het deugdelijke bestuur van onder toezicht van de Centrale Bank van Suriname staande kredietinstellingen. Deze richtlijnen moeten in samenhang worden gelezen en toegepast bij de inrichting van de bedrijfsvoering van de kredietinstelling.

Preambule

Interne controle maatregelen zijn essentieel voor een prudente bedrijfsvoering van banken en de bevordering van de stabiliteit van het financieel systeem als geheel. Voor elke kredietinstelling is daarom het ontwikkelen en in stand houden van een effectief systeem van interne controle een belangrijk onderdeel van een veilige en gezonde bedrijfsvoering. Een robuust systeem van interne controle moet ondersteuning geven aan de realisatie van de doelstellingen van de instelling en een betrouwbare informatievoorziening. Zij moet ook bijdragen aan de naleving van wet- en regelgeving, interne regelgeving, de uitvoering van het beleid en de planning van de instelling, waarmee ook het risico van schade en verlies van reputatie kan worden verkleind. Dit gebeurt door het voorkomen of vroegtijdig onderkennen van problemen die aanleiding kunnen geven tot verliezen en het tijdig ontdekken van onregelmatigheden of fraude. In deze richtlijn worden een aantal principes uiteengezet, waaraan een interne controle systeem bankbreed (minimaal) moet voldoen en welke door de Bank in het kader van het toezicht zullen worden gebruikt.

De Wet Toezicht Bank- en Kredietwezen 2011 (S.B. 2011, No. 155) stelt in artikel 13 lid 3 dat kredietinstellingen zijn gehouden hun bedrijf op prudente wijze uit te oefenen waartoe ondermeer het voeren van adequaat risicomanagement behoort. Een op het risico profiel van de

instelling afgestemd interne controle systeem kan worden gezien als een instrument van het risicomangement en moet daarom deel uitmaken van het risico beleid. Een belangrijk element hiervan is de zorg voor een voortdurende beoordeling en monitoring van de opzet, bestaan en werking van het interne controle systeem ter voorkoming van verlies aan effectiviteit en verwatering. Zowel de interne audit afdeling als de externe accountant van de Bank moet hierin een rol worden toebedeeld. De verantwoordelijkheid voor de opzet en het bestaan van een effectief werkend systeem van interne controle en een doelmatige werking daarvan ligt echter bij het lijnmanagement.

Interne controle is in deze richtlijn geen onafhankelijke functie binnen de organisatie maar een stelsel waaraan vorm en inhoud wordt gegeven door de directie, het leidinggevend- en het overig personeel van de kredietinstelling. Het is ook geen procedure die op bepaalde momenten wordt uitgevoerd, maar functioneert als proces zonder onderbreking. De directie en het leidinggevend personeel zijn verantwoordelijk voor het tot stand komen en de voortdurende verbetering van een risico- en controlebewuste cultuur zodat iedereen op goed geïnformeerde wijze participeert in het proces. Het proces moet zijn gericht op de efficiency en effectiviteit van alle bedrijfgerelateerde prestaties op alle niveaus van de instelling. Het moet betrekking hebben op de betrouwbaarheid (juistheid, volledigheid en tijdigheid) van alle informatie nodig voor het besturen van de organisatie, het afleggen van verantwoording daarover en de naleving door de instelling van de regels die verband houden met de integriteit van haar optreden, die voortvloeien uit het beleid van de instelling zelf en op de wet- en regelgeving die op de kredietinstelling van toepassing is.

Ongeacht de principes die de richting bepalen en de opzet vormen van het controle raamwerk, moet bij de ontwikkeling daarvan aan een aantal randvoorwaarden worden voldaan. Een deugdelijk interne controle systeem voldoet aan controle doelstellingen die gericht zijn op:

a. Efficiëntie en effectiviteit

Interne controle systemen worden voldoende begrepen door het personeel en op consistente wijze toegepast, waardoor het beleid van de instelling efficiënt en effectief wordt uitgevoerd en mismanagement wordt voorkomen;

b. Prudentie

De essentie van een interne controle systeem is de voortdurende en actieve beperking van risico's. Aan prudentie ofwel toepassing van het veiligheidsprincipe is inherent de weging van de soort en omvang van risico's en de soort en diepgang van controle maatregelen. Bij de opzet van het interne controle systeem wordt het beginsel van prudentie toegepast;

c. Volledigheid

Het interne controle beleid en de op het systeem betrekking hebbende procedures hebben betrekking op alle aspecten van de bedrijfsvoering en haar activiteiten;

d. Tijdigheid

Interne controle maatregelen worden vastgesteld tijdens de ontwikkeling van elk nieuw product of activiteit en treden in werking direct bij de introductie daarvan. Ze moeten alomvattend zijn in die zin dat vroegtijdig het bestaan van opzettelijke en onopzettelijke fouten kunnen worden ontdekt, fraude wordt tegengegaan en daarmee de leiding in staat wordt gesteld om tijdig correctieve acties te nemen;

e. Onafhankelijkheid

Er is scheiding van verantwoordelijkheid in de opzet, bestaan en werking van de interne controle met de evaluatie van de effectiviteit van het controle systeem.

Wettelijke basis en doelstelling

Deze Richtlijn is opgesteld ingevolge de artikelen 15,16 en 18 van de Wet Toezicht Bank- en Kredietwezen 2011 (S.B. 2011, no. 155) aan de Centrale Bank van Suriname (de Bank) verleende bevoegdheid om richtlijnen te geven en in het bijzonder ter uitvoering van Artikel 16 van de Wet Toezicht op het Bank- en Kredietwezen.

Deze richtlijn heeft door het stellen van minimum eisen aan het systeem van interne controle bij kredietinstelling ten doel een kader te scheppen voor het toezicht van de Bank op de toereikendheid van de controleomgeving van de kredietinstellingen voor hun bedrijfsvoering. Dit kader omvat als belangrijkste elementen van het interne controle proces gericht op prestaties, informatie en compliance:

- I. Toezicht van de RvC, leiding door de directie, risico- en controle bewustzijn als versterkende elementen van de controle omgeving en een controle bewuste cultuur;
- II. Identificatie van risico's en de beoordeling daarvan;
- III. Controle werkzaamheden en functiescheiding;

IV. Informatie en communicatie;

V. Bewaking van bedrijfs- en ondersteunende activiteiten en inspelen op tekortkomingen.

De functiescheiding omvat een gedocumenteerde delegatie van bevoegdheden en verantwoordelijkheden, scheiding van functies die betrekking hebben op het verbinden van de instelling, het beschikken over de middelen, het doen van betalingen, het administreren van activiteiten, het doen van de boekhouding en de rapportering daarover, controle en reconciliaties, almede de bewaring van de bezittingen en middelen van de instelling.

Per element van de interne controle wordt voorzien in een stelsel van principes en best practice bepalingen. De directie is verantwoordelijk voor de opzet van een systeem van interne controle dat voldoet aan de principes en zich kan meten aan de best practices. De RvC moet toezien op de naleving van de principes en toepassing van de best practice bepalingen. Zij kan daarbij worden ondersteund door de afdelingen compliance en interne audit.

RICHTLIJN SYSTEEM VAN INTERNE CONTROLE BIJ KREDIETINSTELLINGEN

De President van de Centrale Bank van Suriname, in het kader van de uitoefening van aan de Bank op grond van de artikelen 15, 16 en 18 van de Wet Toezicht Bank – en Kredietwezen 2011 (S.B. 2011 no. 155) toegekende bevoegdheden, stelt hierbij de volgende Richtlijn vast.

Verkorte naam

1. Naar deze Richtlijn kan korthedshalve worden verwezen als Richtlijn Interne Controle.

Definities

2. In deze Richtlijn hebben de hieronder genoemde begrippen de daarachter vermelde betekenis:

De Bank: de Centrale Bank van Suriname;

Wet: de Wet Toezicht Bank – en Kredietwezen 2011 (S.B. 2011 no. 155);

Directie: een groep van twee of meerdere personen, directieleden, die feitelijke en statutaire eindverantwoordelijkheid op het hoogste niveau dragen voor de (dagelijkse) leiding van de instelling.

Raad van Commissarissen (RvC)/ Raad van Toezicht (RvT): het college van de personen dat als toezichthouder is aangesteld. Zij is belast met het toezicht op de directie (en de instelling) en staat hen met raad ter zijde. Het begrip Raad van Commissarissen omvat in de Richtlijn mede het begrip Raad van Toezicht;

Toepassingsgebied

3. Deze Richtlijn geldt voor alle kredietinstellingen (met uitzondering van spaar- en kredietcoöperaties) die in het bezit zijn van een vergunning ter uitoefening van het bedrijf van kredietinstelling en die gelden aantrekken zoals omschreven in artikel 1 lid 1 van de Wet.

4. Principes van het systeem van interne controle en best practice bepalingen

I. Toezicht van de RvC, leiding van de directie, risico- en controle bewustzijn als versterkende elementen van de controle omgeving en een controle bewuste cultuur

1 Raad van Commissarissen

Principe 1: De RvC is verantwoordelijk voor de goedkeuring en de jaarlijkse beoordeling van de strategie en het beleid van de kredietinstelling, waarin de belangrijkste risico's en de grenzen van de toleranties moeten zijn aangegeven. In dit kader moet zij zich ervan verzekeren dat de directie een stelsel voor de interne controle heeft opgezet en zich vergewist van de effectieve functionering daarvan, ter identificatie, beoordeling en beheersing van deze risico's. Op het hoogste niveau van de organisatie is de RvC ervoor verantwoordelijk te waarborgen dat het door de directie opgezette en goedgekeurd intern controle systeem naar behoren functioneert.

Best practice bepalingen

1.1 De werkzaamheden van de RvC omvatten mede:

- periodieke bespreking met de directie over de effectiviteit van het interne controle systeem;
- een tijdige kennisneming en beoordeling van de evaluaties van het interne controle systeem gemaakt door de directie, de interne audit afdeling en de externe accountants;
- periodieke aandacht voor de prompte follow-up van aanbevelingen en opmerkingen van de interne audit afdeling en de externe accountants en de Bank als toezichthouder met betrekking tot het interne controle systeem;
- periodieke bespreking met de directie over de toereikendheid van de strategie en risico tolerantie van de kredietinstelling.

1.2 De RvC kan bij haar werkzaamheden worden ondersteund door een door haar ingestelde onafhankelijke Auditcommissie. Haar verantwoordelijkheid kan mede omvatten het toezicht op het proces van financiële rapportering en de interne controle. Beslissingen worden evenwel genomen door de voltallige RvC.

2 Directie

Principe 2: De directie is verantwoordelijk voor de opzet en uitvoering van de door de RvC goedgekeurde strategie en het beleid, het ontwikkelen van processen ter identificatie, meten, bewaken en beheersing van risico's die de instelling loopt; het ontwikkelen en onderhouden van een organisatiestructuur, die onmiskenbaar voorziet in de toewijzing van bevoegdheden, verantwoordelijkheden, overleg en rapportering, het toezicht op de effectieve uitvoering van gedelegeerde taken, het ontwikkelen van een toereikend interne controle beleid en de opzet en bewaking van een toereikend en effectief systeem van interne controle.

Best practice bepalingen

- 2.1 Ter wille van de strikte naleving van de interne controle voorschriften en een conforme bestaan en werking van het voorgeschreven systeem van interne controle is er een goede opzet daarvan aanwezig. Deze geeft op duidelijke wijze de functiescheiding, bevoegdheden en rapportagelijnen weer en is een goed medium organisatiebreed inzicht te geven in het systeem van het afleggen van verantwoording en in de interne controle op de processen en activiteiten van de instelling. De toewijzing van taken en verantwoordelijkheden is afgedicht met een volledig systeem van afleggen van verantwoording en verkrijgen van kwijting, zodat er geen leemten zijn in het toezicht op de gedelegeerde bevoegdheden en activiteiten op en in alle niveaus en geledingen van de instelling.
- 2.2 De directie ziet erop toe dat bij de bedrijfsvoering gekwalificeerd personeel wordt ingezet met de nodige ervaring en technische vaardigheden. Er wordt bijzondere aandacht besteed aan de beloning en het beloningssysteem van personeel ingezet in controlefuncties. Training van het personeel bevat mede de betreffende controleaspecten. Beoordeling van het personeel in het kader van promotie en beloning is gericht op de beloning van goed gedrag en het afremmen van onachtzaamheid, het negeren, te niet doen, terzijde schuiven of omzeilen van interne controle maatregelen.
- 2.3 In het beloningsbeleid zijn structuren vermeden die averechts kunnen werken aan de versterking van de ethische waarden en korte termijn belangen bevorderen ten koste van lange termijn doelstellingen. Het mag niet onbedoeld aansporen tot ethisch onbetamelijke

acties en handelingen, het overschrijden van regels en persoonlijke verrijking ten koste van het grotere belang, maar ethisch gedrag stimuleren. Hetzelfde geldt voor het promotiebeleid.

3 Controle omgeving

Principe 3: De directie en de RvC zijn verantwoordelijk voor een hoge standaard van ethiek en integriteit en het vestigen van een bedrijfscultuur, die het belang van de interne controle hoog in het vaandel draagt.

Best practice bepalingen

- 3.1 Er wordt een bewuste inspanning gedaan om een sterk controle bewustzijn, cultuur en omgeving tot stand te brengen en te onderhouden. Dit gebeurt door het geven van het goede voorbeeld en het voeren van een hoogstaande ethische standaard, strikte maatstaven voor integriteit en het vestigen van een cultuur die bij alle leden van het personeel het belang van controle en een sterke interne controle omgeving benadrukt. Het bestaan en de effectiviteit van het controlebewustzijn wordt van tijd tot tijd getoetst door na te gaan of alle personeelsleden hun rol in en hun verantwoordelijkheid voor het interne controle proces goed begrijpen. Hiervan maakt deel uit hun verantwoordelijkheid om onvolkomenheden, fouten en vermeende fraude te rapporteren, kennis van de hen ter beschikking staande rapportagelijnen en kennis van de klokkenluidersregeling.
- 3.2 Het personeel beschikt over schriftelijke werkprocedures, waarbij hun verantwoordelijkheid voor de interne controle en het belang van de desbetreffende interne controle maatregelen wordt uitgelegd, zodat zij actief in het controle proces worden betrokken. De procedures omvatten mede, de van het personeel verwachte handelwijze indien zij stuiten op overtreding van de “code of conduct”, overtreding van het beleid, onrechtmatige acties, inbreuk op de wet- en regelgeving, fouten, vermeende fraude en alles wat niet goed loopt.
- 3.3 Bij het vestigen van een sterke interne controle cultuur geldt als uitgangspunt dat er geen malversaties plaatsvinden en geen gelegenheid wordt geboden of ontstaat voor het maken

van fouten of het plegen van fraude of als zij toch plaatsvinden dat zij niet tijdig worden ontdekt. Een effectieve scheiding van verantwoordelijkheden en andere controle maatregelen zorgen ervoor dat de middelen van de organisatie niet op verkeerde wijze worden gebruikt en dat slechte prestaties niet verborgen blijven.

II. Identificatie van risico's en de beoordeling daarvan

Principe 4: Het nemen van risico's is inherent aan het bankbedrijf. Het vestigen van een proces ter identificatie en beoordeling van risico's is de verantwoordelijkheid van de directie. Een effectief systeem van interne controle vereist dat risico's van materiële omvang die een negatieve invloed kunnen hebben op de realisatie van de doelstellingen van de kredietinstelling worden onderkend en continu worden geobserveerd en beoordeeld. Dit proces omvat alle risico's zoals krediet risico, landen risico, markt risico, interest risico, liquiditeitsrisico, operationele risico's, juridische risico's, reputatie risico's en fraude risico's en is van toepassing op alle niveaus binnen de kredietinstelling. Het proces helpt bij het zichtbaar maken van risico's en het vaststellen van de beheersmaatregelen.

Best practice bepalingen

- 4.1 Het proces ter identificatie en beoordeling van risico's maakt deel uit van het systeem van interne controle. Vanuit het perspectief van de interne controle omvat dit proces mede de identificatie van de interne en externe factoren die een negatieve invloed kunnen hebben op de resultaten van de kredietinstelling, doelstellingen gericht op een betrouwbare berichtgeving (informatie en communicatie) en de naleving van wet- en regelgeving.
- 4.2 Bij het proces ter identificatie en beoordeling van risico's wordt rekening gehouden met het ontstaan van nieuwe risico's of wijziging daarin door wijziging van de interne- en externe omgeving. Interne factoren omvatten mede de complexiteit van de organisatie en veranderingen daarin (fusies en overname, reorganisaties), de aard van de activiteiten en veranderingen daarin (nieuwe producten of activiteiten, expansie horizontaal, verticaal, geografisch, integratie), kwaliteit van het personeel en mutaties daarin, veranderingen in de organisatie (nieuwe informatiesystemen, nieuwe regels voor verslaggeving, introductie

van nieuwe technologie, snelle groei). Externe factoren kunnen omvatten gewijzigde economische en markt omstandigheden, fluctuaties daarin, verandering in de branche, marktbenadering, financiële innovaties en technologische ontwikkelingen met betrekking tot het bankbedrijf. Zowel de meetbare als de kwalitatieve risico's worden meegewogen. Bij het treffen van interne controle maatregelen worden de kosten daarvan afgewogen tegen het nut daarvan.

- 4.3 In het proces van risicobeoordeling wordt vastgesteld welke risico's door de kredietinstelling kunnen worden beheerst en welke niet. Aangaande de beheersbare risico's wordt de mate vastgesteld waarin zij worden geaccepteerd, of wel de mate waarin de risico's door interne controle maatregelen zullen worden beperkt. In het geval van niet-beheersbare risico's wordt vastgesteld of deze risico's worden aanvaard, dan wel het niveau van de betreffende activiteiten op het risico wordt afgestemd, wat ook kan betekenen dat er geen activiteiten worden ontplooid die de gewraakte risico's met zich meebrengen.
- 4.4 Ter bewaking van de effectiviteit van het systeem van interne controle vindt er continue identificatie en beoordeling plaats van de risico's wat zichtbaar wordt gemaakt door de reactie van de directie op veranderde omstandigheden en voorwaarden. Reacties omvatten mede het aanpassen van interne controle maatregelen vanwege nieuwe risico's, of gewijzigde risico omstandigheden en het nemen van beslissingen of maatregelen betreffende nieuwe niet beheersbare risicofactoren. Reacties kunnen ook betreffen het maken van sensitiviteitsanalyses en het onderkennen van het hele scala van mogelijke problemen zoals onbegrip van klanten en operationele tekortkomingen om de juiste interne controle maatregelen te treffen.

III. Controle werkzaamheden en functiescheiding

Principe 5: Functiescheiding is een voorwaarde voor de opzet van een goed werkend controlesysteem. Enerzijds is gebrek aan functiescheiding een risico voor ontoelaatbare handelingen. Anderzijds biedt functiescheiding een grondslag voor het verrichten van effectieve controle handelingen. De controle werkzaamheden zijn verschillend van aard,

maken integraal en expliciet deel uit van de dagelijkse activiteiten van de kredietinstelling en worden op elk niveau van het bedrijf beschreven, beschikbaar gesteld en toegepast, in de vorm van beleid, procedures en werkwijze. Zij zijn gebaseerd op een risicobeoordeling, gericht op de operationele risico's en moeten verliezen en schade voor het bedrijf voorkomen.

Best practice bepalingen

- 5.1 Functiescheiding wordt tot stand gebracht door verschillende personen te belasten met functies die te maken hebben met goedkeuring van transacties, het registreren daarvan en het bewaren van activa. Het toekennen van conflicterende taken aan dezelfde persoon wordt vermeden. Dit principe is ook bekend als scheiding van beschikking, bewaren en controle en het tot stand brengen van tegengestelde elkaar controlerende belangen. Functiescheiding maakt het onmogelijk of moeilijk voor personen bij de uitoefening van hun functie zich activa toe te eigenen en fouten te maken zonder dat deze door anderen worden ontdekt.
- 5.2 Er wordt geregeld onderzocht of er geen sprake is van conflicterende functies en taken, die gelegenheid bieden tot ontoelaatbare handelingen zonder dat zij kunnen worden ontdekt. Deze functies worden verder uit elkaar gehaald en toegekend aan verschillende functionarissen. Onderdeel hiervan is het onderzoek naar de verantwoordelijkheden en functies van sleutelfunctionarissen om te vrijwaren dat ze in de gelegenheid zijn ontoelaatbare handelingen te verbergen. In geval van conflicterende belangen vindt monitoring plaats door een onafhankelijke functie.
- 5.3 Functiescheiding wordt versterkt en zichtbaar gemaakt door een autorisatie tabel voor diverse handelingen die leiden tot het gebruik van- en het beslag op middelen, waaronder het verbinden van de instelling en het doen van betalingen op basis van een systeem van twee handtekeningen.
- 5.4 Het systeem van functiescheiding wordt verder versterkt door het implementeren en zichtbaar maken in de organisatiestructuur van het hiërarchisch systeem van leiding, uitvoering en controle, het beschrijven van de aan de verschillende functies verbonden

bevoegdheden en verantwoordelijkheden, delegaties en het systeem voor het afleggen van verantwoording.

5.5 In de volgende gevallen vindt er altijd functiescheiding plaats:

- goedkeuring van uitgaven en de feitelijke uitgave;
- front en back office activiteiten;
- transacties in zowel het bankboek als in het tradingboek;
- kredietverlening, kredietbewaking en kredietadministratie;
- klantinformatie en klantbehandeling.

5.6 Dataverwerking vindt onafhankelijk plaats van de uitvoering. Er bestaat een systeem van functiescheiding binnen het informatiesysteem, terwijl ook de toegang daartoe is beveiligd, zowel fysiek als voor wat betreft de invoer en het gebruik van data. Er wordt onderscheid gemaakt tussen algemene controle maatregelen die het datacentrum betreffen en applicatie controles, die betrekking hebben op de goede werking van de software, inclusief gebruikerscontroles met betrekking tot rechtmatigheid, goedkeuring, volledigheid en juistheid van transacties.

5.7 Controle werkzaamheden zijn het meest effectief als zij een integraal vast bestanddeel uitmaken van de dagelijkse activiteiten van de instelling. Het leidinggevend personeel ziet toe op de toepassing van dit principe. Bovendien zien zij, afgezien van de functie van de interne audit afdeling, erop toe dat het bestaande beleid en procedures toereikend zijn en worden toegepast.

5.8 De controle werkzaamheden zijn verschillend van aard en kunnen omvatten:

5.8.1 de leiding door de directie door middel van op doelstellingen gerichte rapportering en de toelichting daarop door lagere echelons kan verricht met een kritische instelling leiden tot het identificeren van problemen zoals gebreken in de controle, fouten in de financiële verslaggeving en fraude;

5.8.2 toezicht van de verschillende lagen van het management op de uitvoering kunnen met een kritische instelling op wat verkeerd kan gaan ook leiden tot het ontdekken van fouten van discutabele aard. De beoordeling van de cijfers is daarom ook gericht op trends, verbanden tussen cijferreeksen, kengetallen, kritische succesfactoren en

vergelijkingen met voorgaande perioden, verwachtingen en het budget. Het gedrag van risicofactoren en ontwikkeling van risico's, evenals het functioneren van de interne beheersmaatregelen worden mede in de beoordeling betrokken. Significante afwijkingen op verwachtingen worden van een verklaring voorzien en noodzakelijke correcties en acties worden kenbaar gemaakt;

- 5.8.3 controle op financiële waarden van de instelling door middel van inventarisaties en vergelijking met de administratie daarvan, constatering van de werking van het sleutelbeheer (locatie van sleutels, combinaties, gesloten deuren, beperkte toegang);
- 5.8.4 controle op de goedkeuring van limieten, bijvoorbeeld bij de kredietverlening, inclusief de beoordeling van overschrijdingen, acties van leidinggevend personeel, follow-up en correcties zijn een belangrijk bestanddeel van het risico management;
- 5.8.5 controle op de goedkeuring en sanctionering of autorisatie van transacties, het juiste gebruik van bevoegdheden binnen een gegeven stelsel van richtlijnen inclusief het overschrijden van limieten is een integraal deel van de transactieverwerking van de instelling. Zij draagt ook bij tot een bewuste betrokkenheid van de leiding bij de activiteiten, haar alertheid, kennis van de omstandigheden en verantwoordelijkheidsbesef;
- 5.8.6 verificatie en reconciliatie zijn in detail, op het opsporen van fouten gerichte controle activiteiten. Het betrokken leidinggevend personeel wordt tijdig van de resultaten op de hoogte gesteld voor het nemen van corrigerende maatregelen. Zij kunnen de transacties betreffen, de verwerking en administratie daarvan of de rapportering daarover. De frequentie, intensiteit en diepgang van de controle handelingen zijn afhankelijk van risicofactoren, complexiteit en omvang van de transacties.

IV. Informatie en communicatie

Principe 6: De opzet, bestaan en werking van het systeem van interne controle dient zodanig te zijn dat deze waarborgen biedt dat de administratie en managementinformatiesystemen die zijn gericht op het nemen van beslissingen, de

uitvoering van werkzaamheden en het toezicht daarop, betrouwbare (juistheid, volledigheid en tijdigheid) en bruikbare informatie bevatten.

Best practice bepalingen

- 6.1 De interne controle heeft mede betrekking op beleid en procedures inzake het identificeren en registreren van transacties, het classificeren, samenvoegen, analyseren en rapporteren en de geschiktheid voor te nemen beslissingen en toezicht.
- 6.2 De interne controle omvat ook de beoordeling van de uitvoering van het beleid en procedures inzake de toegankelijkheid van informatie, veelzijdigheid, geschiktheid, beschikbaarheid en beschikbaarstelling aan diverse belanghebbende partijen, waaronder klanten en aandeelhouders.
- 6.3 Bij de interne controle wordt getoetst of de management informatiesystemen voldoen aan het beleid inzake financiële, operationele- en compliance informatie, alsook de relevantie van informatie over risico's, marktomstandigheden en externe gebeurtenissen.
- 6.4 In het kader van de interne controle wordt getoetst of de management informatiesystemen alle activiteiten van de instelling omvatten en of er voldoende waarborgen zijn om de integriteit van de data te garanderen, c.q. of voldoende bewaking plaatsvindt van de integriteit van de data. Hiertoe behoren ook back up faciliteiten ingeval van verlies van en schade aan data.
- 6.5 De informatiesystemen voorzien ook in effectieve communicatie over verantwoordelijkheden, het daarbij behorende beleid en procedures en het toereiken van informatie die nodig is voor de uitvoering van de werkzaamheden. Er worden interne controle werkzaamheden verricht die erop toezien dat de functionarissen hun functie en taak goed begrijpen en conform de voorschriften uitvoeren.
- 6.6 De directie is er voor verantwoordelijk dat er toereikende communicatiekanalen tot stand komen. Zij verzekert zich ervan dat de informatie relevant is en het juiste personeel bereikt. Zij is verantwoordelijk voor het onderhoud van de kanalen, de volledigheid en juistheid van de informatiestroom. Zij zorgt ervoor dat er een ongestoorde informatiestroom en uitwisseling van informatie plaatsvindt zowel op- als benedenwaarts, diagonaal en horizontaal in overeenstemming met het informatiebeleid.

- 6.7 De interne audit afdeling toetst de naleving van het informatiebeleid. Het beleid voorziet erin dat de bovenwaarts gerichte informatiestroom de directie en RvC bereikt en hen voorziet van informatie over de bedrijfsrisico's, de financiële prestaties en operationele verrichtingen van de instelling. De benedenwaartse stroom bewerkstelligt dat de strategie en verwachtingen, beleid en procedures van de instelling, het leidinggevend personeel en overig personeel betrokken bij de bedrijfsvoering bereikt, gericht op een uniforme inspanning om de gegeven doeleinden te bereiken. De informatiestroom die dwars door de organisatie loopt zorgt voor het delen van informatie op raakvlakken en harmoniseren van werkzaamheden.
- 6.8 Er is een rampenplan aanwezig die voorziet in een ongestoorde voortgang van de werking van de geautomatiseerde informatiesystemen en het bedrijf in het geval van calamiteiten. Dit plan bevat tevens waarborgen dat de informatieverwerking en de bedrijfsactiviteiten op andere, niet getroffen locaties, ongestoord voortgang kunnen vinden met eventueel noodzakelijke ondersteuning van externe dienstverleners. De controle werkzaamheden richten zich op de risico's die aanleiding kunnen geven tot bedrijfspgang versturende calamiteiten en de aanwezigheid van een adequaat risicobeleid. Tot de controle werkzaamheden behoren ook het periodiek testen van de in plaats gebrachte functionaliteit van het hervatten van de bedrijfsactiviteiten in geval van een onverwachte langdurige onderbreking van welke aard dan ook.

V. Bewaking van interne controle activiteiten en correctie van tekortkomingen

Principe 7: Een bestendig effectieve werking van de interne controle vereist een voortdurende bewaking van de opzet, bestaan en werking van de interne controle maatregelen. De bewaking van de belangrijkste risico's maakt deel uit van de dagelijkse activiteiten van de kredietinstelling. Er vinden periodieke evaluaties plaats van het systeem van interne controle en risicobeheersing door het lijnmanagement en de interne audit afdeling. Aangetroffen leemten in het systeem van interne controle en risicobeheersing worden tijdig gerapporteerd en verbeterd.

Best practice bepalingen

- 7.1 De interne controle functie, c.q. wijze waarop het interne controle systeem tot stand komt en wordt bewaakt is adequaat beschreven en gestructureerd.
- 7.2 In de structuur kunnen (functionarissen van) verschillende afdelingen worden betrokken zoals de lijnfunctionarissen, de interne audit afdeling, de afdelingen compliance en risk management, de afdelingen boekhouding en financiële controle.
- 7.3 Er is een gestructureerde informatiestroom waarbij de functionarissen en afdelingen, de gebleken tekortkomingen in de interne controle tijdig rapporteren aan de betreffende leidinggevende functionarissen en directie.
- 7.4 Tekortkomingen worden tijdig op gestructureerde wijze gecorrigeerd en gerapporteerd aan de daarvoor in aanmerking komende leidinggevende functionarissen en directie.
- 7.5 De directie beschikt over een systeem, waarmee zij de gerapporteerde tekortkomingen en de (tijdigheid van) afwikkeling daarvan kunnen volgen. Dit geldt ook voor de verantwoordelijke leidinggevende functionarissen.
- 7.6 In een structuur waarbij de interne controle activiteiten zijn geïntegreerd met het geheel van bedrijfsactiviteiten wordt de rapportage over de opzet, bestaan en werking van interne controle ook meegenomen in de gestructureerde informatiestroom van de instelling.
- 7.7 Naast de dagelijkse bewaking van de werking van de interne controle zijn er periodieke evaluaties van de opzet, bestaan en effectieve werking van het interne controle systeem. Het is gebruikelijk dat deze evaluaties worden uitgevoerd door de afdelingen interne audit. In de lijn kan de evaluatie van de interne controle bij de uitvoering van bedrijfsactiviteiten plaatsvinden door middel van een systeem van periodieke zelf toetsing. De rapportage maakt deel uit gestructureerde informatiestroom van de instelling.
- 7.8 Bij de periodieke evaluaties wordt ook de wijze van bewaking van het interne controle systeem en de effectieve werking daarvan tot op het hoogste niveau binnen de organisatie betrokken. Hiervan maakt deel uit het vaststellen van de aanwezigheid van

voorgeschreven beoordelingen en rapportages, de distributie en tijdige behandeling daarvan, vervolgens de afwikkeling.

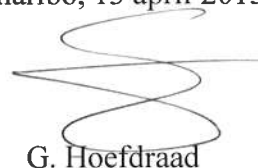
- 7.9 De goede werking van het systeem van interne controle betreft ook de wijze waarop wordt omgegaan met uitzonderingen op beleid en procedures. Bij de evaluatie wordt ook de goede werking hiervan beoordeeld, waarbij kennis wordt genomen van excepties, de rapportage en goedkeuring.
- 7.10 Bij de periodieke evaluaties worden ontwikkelingen in de door de instelling gelopen risico's, de frequentie en aard van eventuele wijzigingen in de bedrijfsactiviteiten en de daarop van invloed zijnde factoren betrokken. Bij het formuleren van de doelstellingen van de evaluaties worden deze aspecten in aanmerking genomen. Er wordt kennis genomen van de betreffende waarnemingen van de leidinggevende functionarissen, de toereikendheid van documentatie, de wijze waarop is gereageerd en de effectiviteit daarvan. Er wordt ook kennis genomen van de bevindingen van de externe accountant belast met de controle van de jaarrekening.
- 7.11 De interne audit afdeling maakt deel uit van de bewaking van het systeem van interne controle. Zij richt zich op de effectieve werking van de 5 controle elementen, ofwel de 5 belangrijkste elementen van het interne controle proces genoemd in de paragraaf Wettelijke basis en doelstelling.
- 7.12 Bij de evaluatie van de 5 controle elementen worden ten minste de volgende werkzaamheden uitgevoerd en gedocumenteerd:
- identificatie van de controle doelstellingen;
  - beoordeling van beleid en procedures, interviews, testen van naleving beleid, procedures en eventueel transacties, observaties, naleving procuratie, saldiconrole, aansluitingen, cijferbeoordelingen, kennismaken en beoordeling van archiefsysteem en toereikendheid documentatie, vaststellen van de aanwezigheid van "audit trails";
  - kennismaken van de zienswijze van leidinggevend en overig personeel aangaande de effectiviteit van operationele systemen, management- en werkinformatie, communicatie, toereikendheid van de interne controle en noodzakelijke verbeteringen, achtereenvolgens rapportage aan de directie en RvC;

- controle op tijdige afloop van eerder gerapporteerde tekortkomingen en tijdige rapportering van geconstateerde tekortkomingen als onderdeel van de dagelijkse gang van zaken en als gevolg van evaluaties;
- beoordeling controle bewustzijn en alertheid van het leidinggevend personeel met betrekking tot veranderingen in de werkomgeving, de invloed daarvan op de bedrijfsactiviteiten en noodzakelijke aanpassingen.

Ingangsdatum

Deze richtlijn wordt van kracht, voor één jaar, met ingang van 15 april 2015.

Paramaribo, 13 april 2015

G. Hoefdraad

President